

SVØMMEHALLEN

forarbeid

SAMMENDRAG

Den gamle Svømmehallen i Bodø fra 1969 har ikke vært i bruk på 11 år. Fra å være et åpent og allment tilgjengelig tilbud for byens borgere i 34 år ble Svømmehallen stengt i 2003 uten noen planer for fremtidig bruk. Bassengene ble tappet, lysene slukket og dørene låst. Siden den gang har bygningen stått ensomt i hjørnet av Rensåsparken.

*Hvilken rolle skal den gamle
Svømmehallen spille i framtiden?*

*Vi ønsker at bygningens struktur og
karakter, samt omgivelsene den står i,
skal legge premissene for hvordan
Svømmehallen kan få nytt liv.*

Hvordan kan vi med utgangspunkt i det eksisterende gi bygningen nytt liv på en måte som viderefører dens opprinnelige kvaliteter på en nyfortolket måte?

Forarbeid til masteroppgave i arkitektur
Camilla Åseng og Karin Hylin

Veileder: Finn Hakonsen
NTNU, våren 2014

INNHold

01 INTRODUKSJON

02 SITUASJON

03 OPPGAVEN

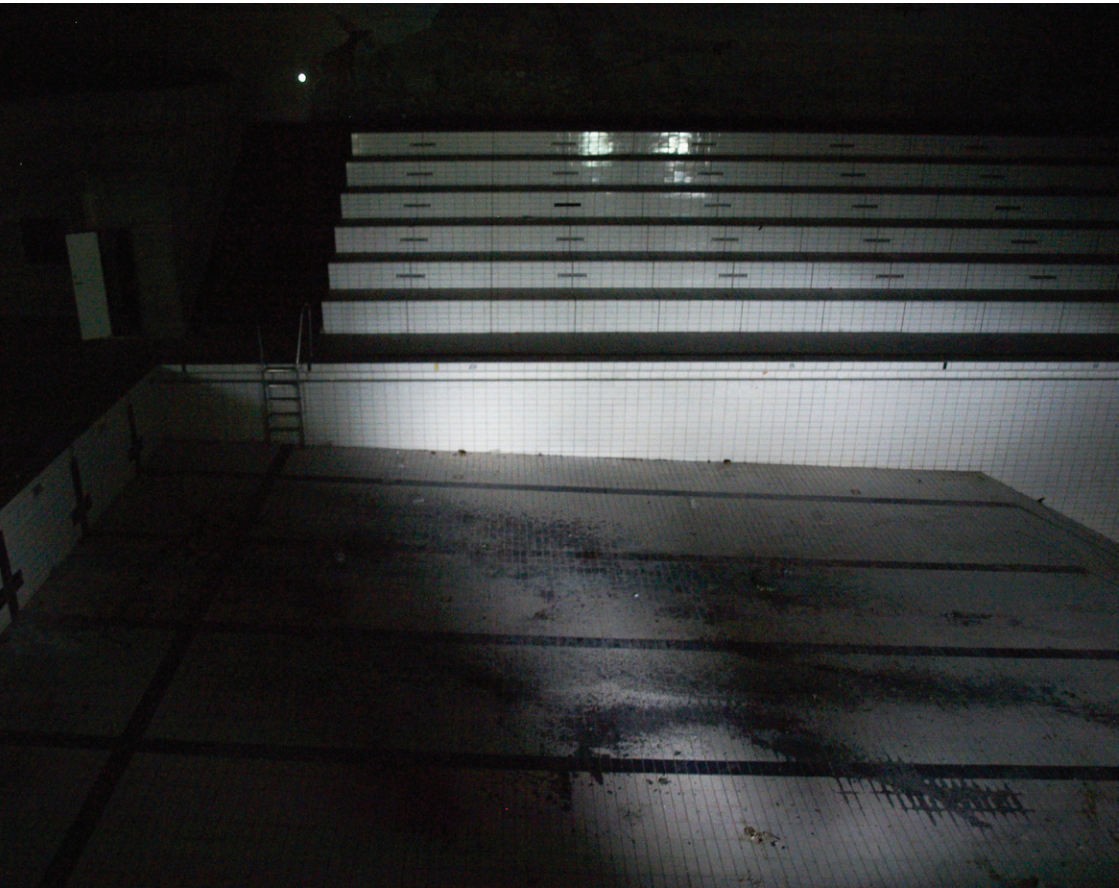
01 INTRODUKSJON

FORORD

Arkitektur får liv gjennom måten vi tar den i bruk. Ettersom tiden går vil måten vi innretter oss på stadig endre seg, og vi tilpasser omgivelsene våre deretter. Som arkitekter har vi utallige ideer, strategier og teorier om hvordan bygninger vi tegner vil fortsette å leve og bli tatt i bruk på. Likevel er det eneste vi med sikkerhet kan slå fast at en bygning vil være gjenstand for en kontinuerlig endringsprosess, uansett om det er snakk om et langsomt forfall, en omdefinering av bygningens bruk og fysiske form, eller det skjer en endring i samfunnets syn på hvilken rolle og tilhørighet bygningen har. Av en slik nødvendig forandring kan man spørre - hva er det forandelige og hva er det bestandige i arkitektur?

Oppgaven vår tar utgangspunkt i en bygning og historien om hva den en gang har vært og hvilken betydning denne fortellingen har for det den kan bli. Vi vil se på hvordan man kan finne nye formål for eksisterende bygg. Vi tror det handler om å se på bygningens struktur i sammenheng med dens omgivelser og la dette legge føringene for bygningens videre rolle. En eksisterende bygningskropp stiller med visse premisser, både rent funksjonelt, men også i form av dens iboende karakter. Hvordan kan vi med utgangspunkt i det eksisterende tilføre et nytt historisk lag som viderefører bygningens opprinnelige kvaliteter på en nyfortolket måte?

BAKGRUNN

Den gamle Svømmehallen i Bodø fra 1969 har ikke vært i bruk på 11 år. Fra å være et åpent og allment tilgjengelig tilbud for byens borgere i 34 år ble Svømmehallen stengt i 2003 uten noen planer for fremtidig bruk. Bassengene ble tappet, lysene slukket og dørene låst. Siden den gang har bygningen stått ensomt i hjørnet av Rensåsparken.

I ettertid har det likevel ikke vært helt stille rundt den gamle Svømmehallen. Turgåere legger fortsatt luftturen om den øvre terrassen på Svømmehallen, skatere og taggere markerer seg med sprayede signaturer på de store betongflatene og man finner improviserte skateramper lagd av gamle bygningsdeler på baksiden av bygget. Hjemløse søker tilflukt i trappenedganger og andre kriker og kroker, barnehagebarn løper om kapp mellom de massive søyleskivene som holder tribunene oppe og russen holder sine årlige treff på parkeringsplassen utenfor hovedinngangen. Flere kunstnere har latt seg inspirere av den forlatte bygningen med de rå betongflatene, slik som fotograf Anders Valde til hans utstilling "Concrete Matter". Tribunene har også blitt fylt ved senere anledninger, som i forbindelse med en unik konsertopplevelse i det tomme bassenget.

Den gamle Svømmehallen har definitivt ikke mistet sin betydning ennå. Den har fortsatt en bred appell blant lokale bodøværinger og andre som lar seg fasinere av bygningens karakter. Spørsmålet er hvilken rolle Svømmehallen skal spille i fremtiden?

For vår egen del har fasinasjonen for den gamle Svømmehallen mange aspekter. En av oss er fra Bodø og har vokst opp med turer til Svømmehallen fra barndommen, mens den andre oppdaget det nedlagte anlegget i forbindelse med en studietur for tre år siden og har kun tittet inn gjennom delvis gjenspikrede vinduer. Forholdet vårt til bygningen er derfor ganske ulikt. Likevel finnes det mange fellestrekk ved vår fasinasjon for Svømmehallen. Dens tause stanhaftighet og dens tilstedeværende, men uuttalte betydning griper oss. Med sin monumentalitet skiller bygningen seg tydelig ut fra resten av bygningsmassen i Bodø. Vi lar oss inspirere av bygningens arkitektoniske kvaliteter og ser mange muligheter i beliggenheten i et viktig sentrumsnært rekreasjonsområde. Svømmehallen har et stort potensial til å bli en aktiv møteplass for byens befolkning igjen, og samtidig gi nytt liv til Rensåsparken og områdene rundt.

PROBLEMSTILLING

Den gamle Svømmehallen i Bodø har i dag mistet sin relevans som et viktig allmennyttig tilbud i byen.

*Hvilken rolle skal den gamle
Svømmehallen spille i framtiden?*

*Vi ønsker at bygningens struktur og
karakter, samt omgivelsene den står i,
skal legge premissene for hvordan
Svømmehallen kan få nytt liv.*

Gjennom å ta utgangspunkt i Svømmehallen i sin konkrete kontekst ønsker vi å synliggjøre potensialet som ligger i å gi nytt liv til eksisterende bebyggelse.

NOKAS

**Vakthold
Hele døgnet**

AKTUALITET

Innen 2020 vil allerede eksisterende bygninger telle for omtrent 85% av den totale bygningsmassen (M. Botta, 2005). Dette forteller oss at forvaltning av allerede eksisterende bygningsmasse vil være en av hovedoppgavene for arkitekter framover. Det er derfor viktig med kunnskap om og strategier for ulike former for forvaltning av eksisterende bygninger. Vi reagerer på de siste års fraflytning av fullt brukbare offentlige bygninger uten planer for videre bruk. Eksempler kan vi hente fra blant annet Oslo, med Deichmanske hovedbibliotek, Nasjonalgalleriet og Munchmuseet. Det samme har skjedd med Svømmehallen i Bodø. Disse bygningene har vært viktige aktører i byen og i sitt nærmiljø og fortjener å utredes for ny bruk parallelt med fraflytningene som skjer og ikke i etterkant, slik det gjøres i dag. Vi mener at det burde vært ført en større diskusjon omkring hvilken betydning en fraflytting vil ha for lokalmiljøet og videre utvikling av området.

Den konkrete situasjonen vi tar for oss i Bodø er aktuell på flere nivåer. Rensåsparken har, som Svømmehallen, også forfalt i de senere årene og mangler en integrering med de tilgrensende områdene. Dette til tross for at den er Bodøs største park, ligger sentrumsnært, er godt tilknyttet kollektivtransport langs hovedfartsåren inn til sentrum og er det høyeste utsiktspunktet på spissen av Bodøhalvøya.

Bodø sentrum har i takt med utbygging av kjøpesentre ved bygrensen hatt en nedgang i antall besøkende, og er sammen med flere av områdene rundt Rensåsparken allerede aktuelle som fremtidige utviklingsområder for Bodø Kommune. En oppgradering av parken og en reaktivering av Svømmehallen er derfor høyst aktuelt i forbindelse med den byutviklingen som skjer og skal skje i Bodø fremover. Kan den gamle Svømmehallen spille en sentral rolle i denne utviklingen?

Bodø kommune vedtok at Svømmehallen skulle selges til en privat utbygger i juni 2011. Salget var betinget av at ny omregulering av området ble godkjent. I 2013 ble ny reguleringsplan vedtatt av kommunestyret og området ble omregulert til bolig/forretning/tjenesteyting/kontor. Vi reagerer på at et tidligere viktig allmennyttig bygg, som står i en offentlig og åpen park, nå skal bygges ut til private formål. Hvordan kan en slik omregulering skje uten en undersøkelse av bygningen og stedets potensiale?

02 SITUASJON

BYEN

På 67 grader nord - midt i Nordland fylke - ligger fylkes- hovedstaden Bodø. Plassert på spissen av Bodøhalvøya, ligger byen åpen ut mot havet og elementene. Bodø er kjent for den spektakulære naturen og de sterke kontrastene. Her finner vi blendende midnattsol på sommerstid og magisk nordlys i mørketida. Noe av det unike med Bodø er nettopp nærheten til marka og havet, og derfor omtales ofte stedet som 'byen midt i naturen'.

I 1816 fikk Bodø bystatus, man telte da 55 mannlige innbyggere. Det er dermed en forholdsvis ung by som fyller 200 år i 2016. Med sine omlag 49 000 innbyggere er Bodø Nord-Norges nest største by, og en av landets raskest voksende. Man regner med at innbyggertallet kommer til å passere 50 000 i løpet av 2014. Bodø er, for å sitere kommunen, en stor småby som tar steg mot å bli en liten storby.

Det er for tiden mye aktivitet i Bodø. Byen havnet i 2013 på 2. plass på National Geographics liste over anbefalte steder å besøke, så turistnæringen i byen er økende. I løpet av 2014 vil det nye kulturkvartalet, Stormen, stå ferdig, samt et nytt ferietasjes hotell som vil fungere som landemerke i sentrum.

LANDEGO

NYHOLMEN

SENTRUM

VESTBYEN

FLYPLASSEN

RØNVIK

RENSÅSPARKEN

ØSTBYEN

STORMYRA

innfartsåren til sentrum

NORDLAND SYKEHUS

POLITHUSET

UTSIKTSPUNKT

SVØMMEHALLEN
PARKERINGSPLASS

BUSSHOLDEPLASS

FRA SENTRUM

FRA RIKSVEIEN

FRA SYKEHUSET

FRA SVERT NIELSENSGATE

RENSÅSEN

Bodø kommune kjøpte Rensåsen av kjøpmann Christian Jakhelln i 1934. Området skulle brukes til parkområde slik det var foreslått i Kristoffer Langes reguleringsplan fra 1920. Foreningen til Bodø bys forskjønnelse var pådrivere for at Rensåsen ble opparbeidet som park, og foreningens formann Sigurd Koch ble i 1966 hedret med en byste i parken. Bysten er i dag et av flere historiske spor fra parkens opprinnelse.

Rensåsparken, eller Rensåsen som den kalles på folkemunne, er i dag byens største park og er lett tilgjengelig fra alle deler av byen. Selv om fjellene reiser seg bratt rundt bykjernen i Bodø er selve Bodøhalvøya ganske flat. Her stikker Rensåsen seg ut som det høyeste punktet, og fra parkens øverste platå har man utsikt i alle himmelretninger. Topografien er variert, både når det gjelder terrenghøyde, vegetasjon, bebyggelse, samt sti- og veinett. Parken har mye trevegetasjon samt busker, og rusler man seg en tur mellom trærne vil man finne ulike typer landskapsrom av åpen og lukket karakter. Attraksjoner av nyere dato finnes også, som frisbee-løype, skateanlegg og lekeplass. Det arrangeres i tillegg ulike friluftsansatte i løpet av året som frisbeeturneringer, musikkfestivalen Parken og nyttårsfeiring med oppskyting av raketter i regi av kommunen. Rensåsen er et viktig rekreasjonsområde for byens befolkning.

SVØMMEHALLEN

Svømmehallen ble tegnet av arkitektene Cappelen og Rodahl. Den ble bygget i 1969 og var i bruk frem til den ble stengt i 2003 grunnet byggetekniske problemer og et ønske om utvidede fasiliteter.

Bygningen har vært sentral i folks bevissthet på grunn av sin funksjon som folkebad i 35 år, beliggenheten i Rensåsparken, samt den spesielle, monumentale og tidstypiske utformingen. Svømmehallen ble oppført som en følge av politikernes ønske om at Bodø skulle få noen 'moderne og tidsriktige' bygninger å være stolte av. Svømmehallen ble omtalt som 'dristig arkitektur', og det moderne nybygget ble mottatt med blandede følelser av byens innbyggere. Sammen med Aspåsen skole og Turisthytta på Rønvikfjellet framstår Svømmehallen som viktige eksempler på datidens arkitektur og byfornyelse i Bodø.

Torbjørn Rodahl utformet idéutkastet inspirert av Capris "Blå Grotte", den store mørke hulen som åpner seg mot lyset utenfra. På 50- og 60-tallet var brutalismen, med sine ubehandlede betongflater, en fremtredende retning innen arkitektur og skulptur. Forbilder ble hentet fra bl.a. Le Corbusier og Kenzo Tange. I Norge benyttet arkitektene Lund - Slaatto, Geir Gung, Sverre Fehn blant flere, seg av slik betongbehandling i sine

bygg. Svømmehallen føyer seg inn i denne tradisjonen av enkle geometriske former med en ærlighet og konsekvens i bruken av materialer og konstruksjon.

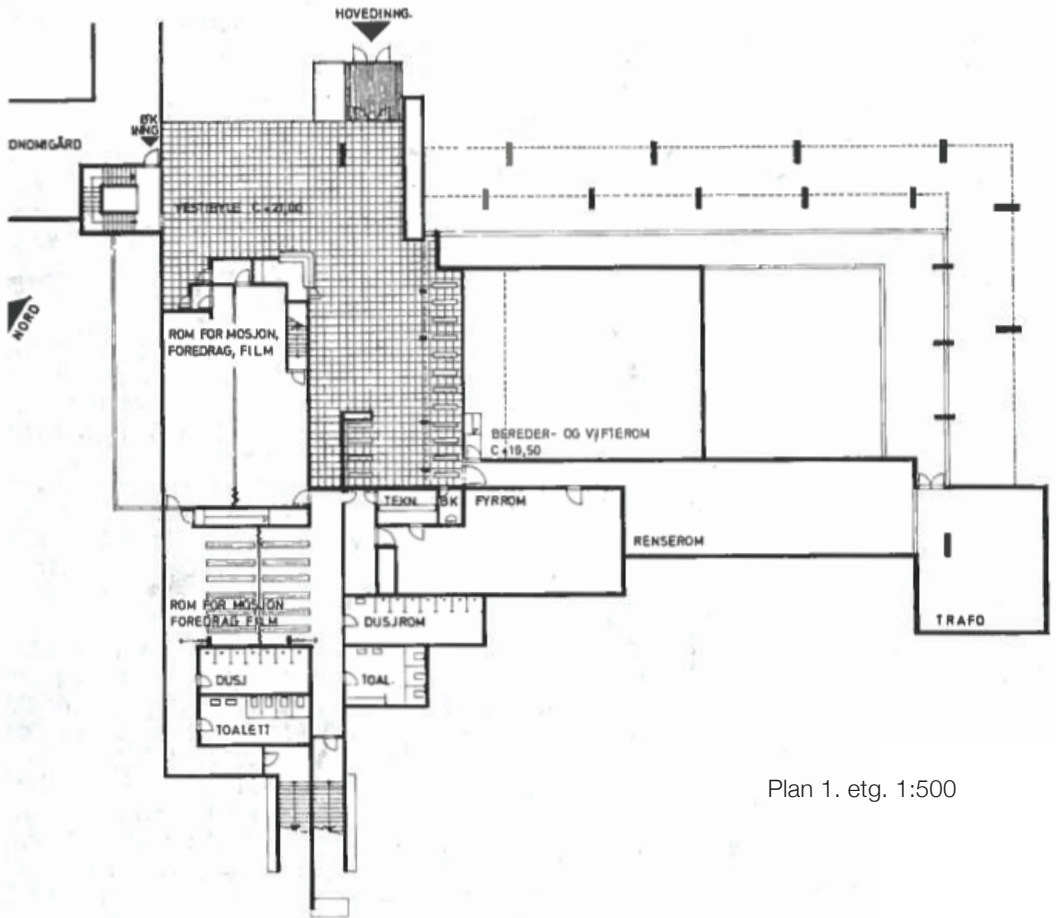
Bygningen har en monumentalitet og kjølig eleganse over seg. Den er preget av de massive plasstøpte veggskivene av betong som står i kontrast til de store, åpne glassflatene. Materialbruken i glass og betong gjenspeiler seg også innvendig i bærende konstruksjoner og skillevegger. Åpenheten med de store vindusflatene ut fra bassenget og de to utgangene mot vest forteller noe som det opprinnelige ønsket om at bygningen skulle ha kontakt og tilgjengelighet til parken. Anlegget ble planlagt med sikte på en vekselvirkning mellom inne- og uteaktiviteter i Rensåsparken, en mulighet som aldri riktig ble utnyttet da det planlagte utendørsbassenget aldri ble noe av.

Svømmehallen representerer kvaliteter i byggeteknikk og arkitektur som det ikke finnes mange eksempler på i Bodø, og kan i denne sammenheng ses på som et kulturminne i byen. Bygningen er ikke en del av de bevaringsverdige bygningene i kommunedelplanen for Bodø sentrum.

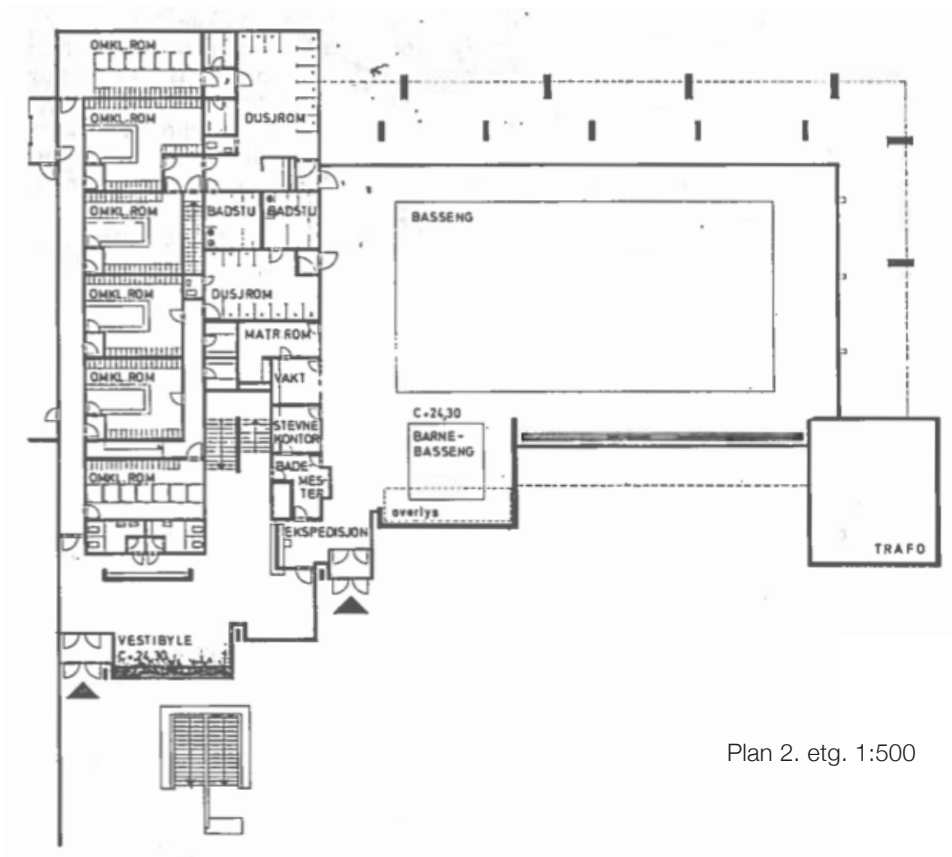

Opprinnelig situasjonsplan

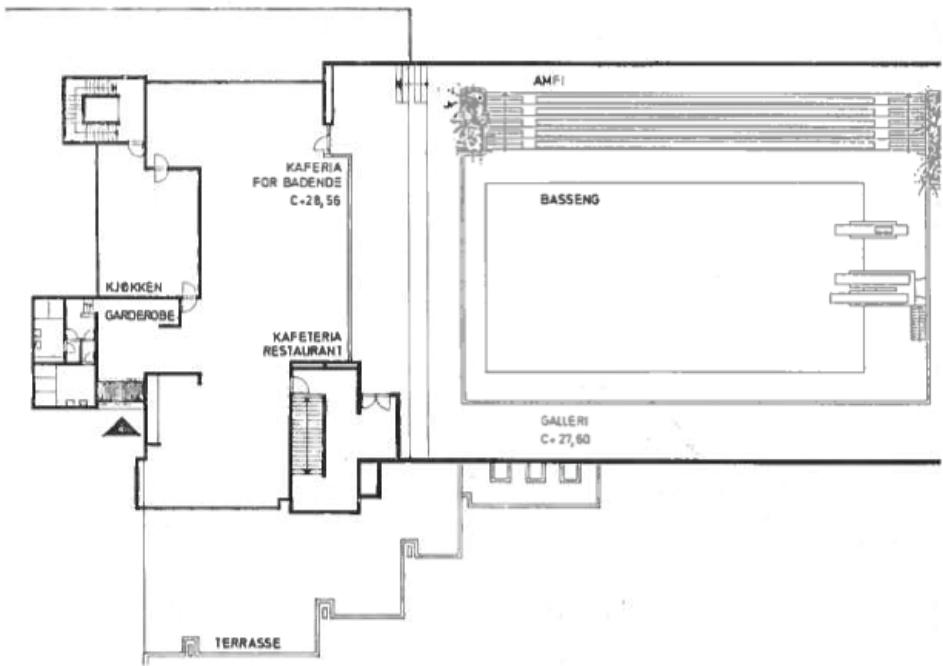
02 SITUASJON

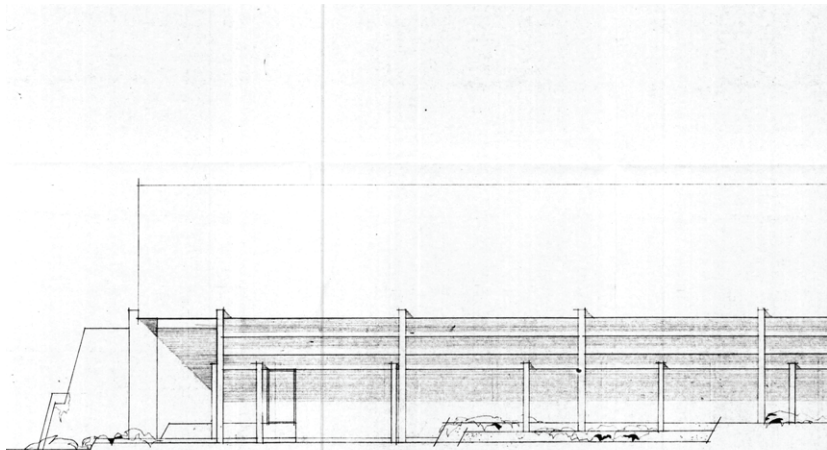
Plan 1. etg. 1:500

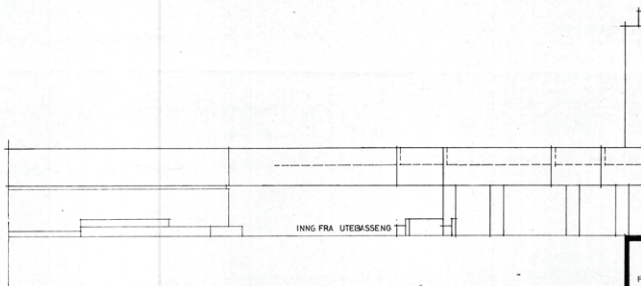
Plan 2. etg. 1:500

Plan 3. etg. 1:500

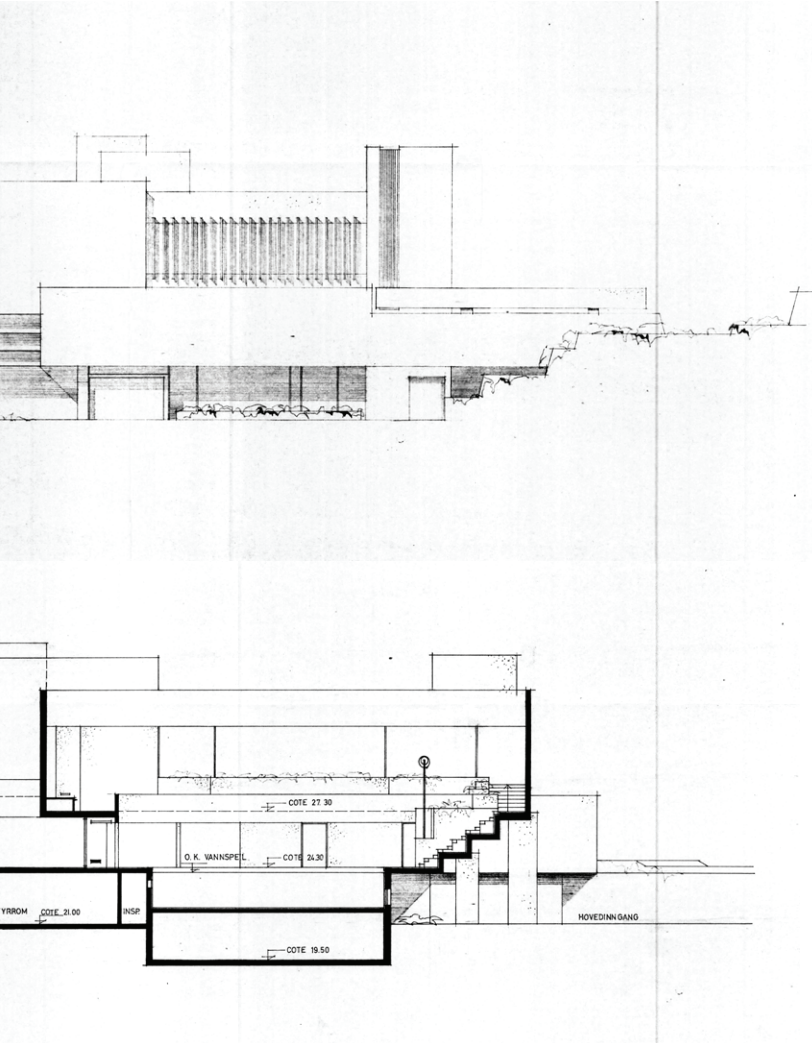
FASADE MOT NORD

INNG FRA LITEBASSENG

SNITT GJ. INNEBASSENG OG AMFI

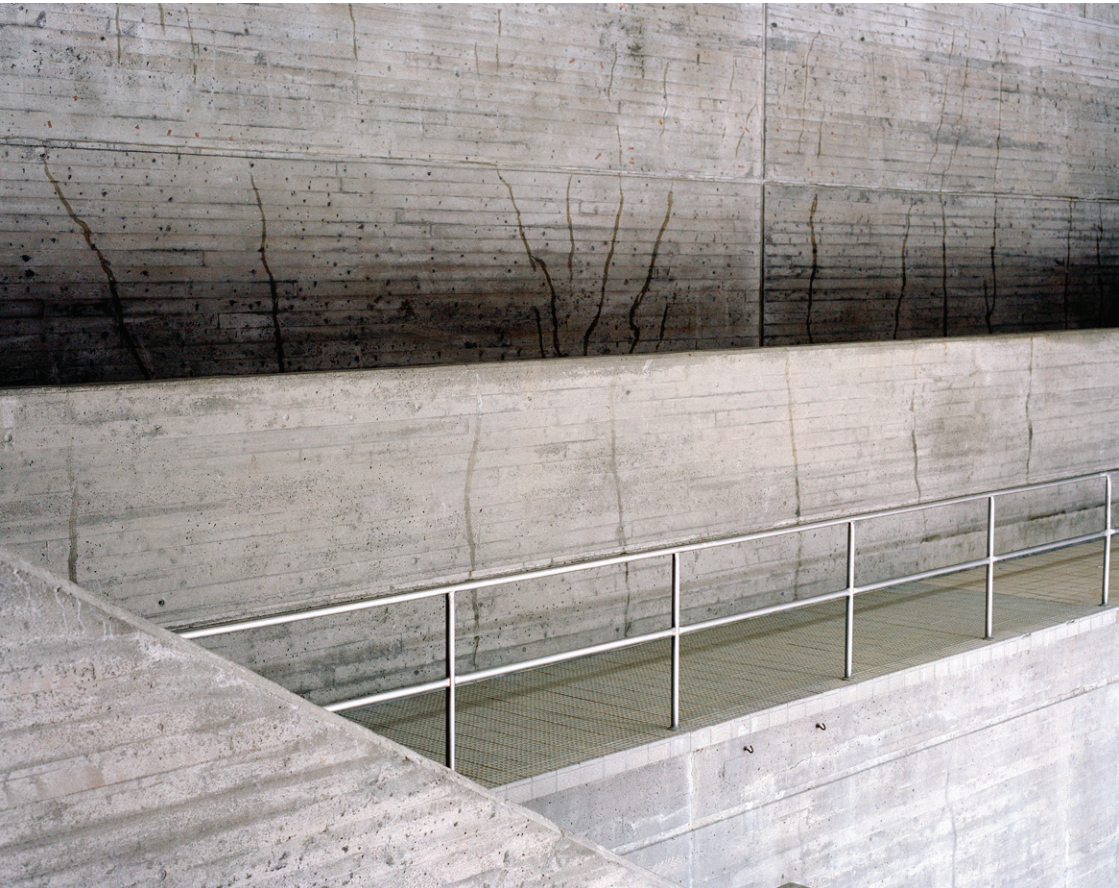
02 SITUASJON

03 OPPGAVEN

TEMA

Det overordnede temaet for oppgaven er transformasjon. Hovedfokuset vil ligge på hvilken rolle Svømmehallen kan spille i Rensåsparken og i Bodø i fremtiden, konsekvensene av en transformasjon og bygningens innvirkning på sine omgivelser og brukeres bevissthet. Valget av en slik åpen problemstilling har sammenheng med intensjonen om at oppgaven skal utvikle seg etter det vi oppdager og finner interessant underveis i prosessen.

METODE

Vi ønsker å finne en ny bruk av Svømmehallen gjennom å utforske området og situasjonen, avdekke utfordringer og muligheter, undersøke ulike tilnærminger til transformasjon, og utvikle en strategi for mulig framtidig utvikling.

I arbeidet med oppgaven vil vi jobbe med tre ulike skalaer - byen, området og bygningen. Vi vil jobbe parallellt i de ulike skalaene for å se hva de kan tilføre hverandre underveis i prosessen. Rensåsparken vil være en viktig del av oppgaven, men arbeidet vil likevel konsentrere seg om selve Svømmehallen.

juni

august

september

oktober

24

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

UTTAK

sted / analyse / kontekst

tema / teori / referanser

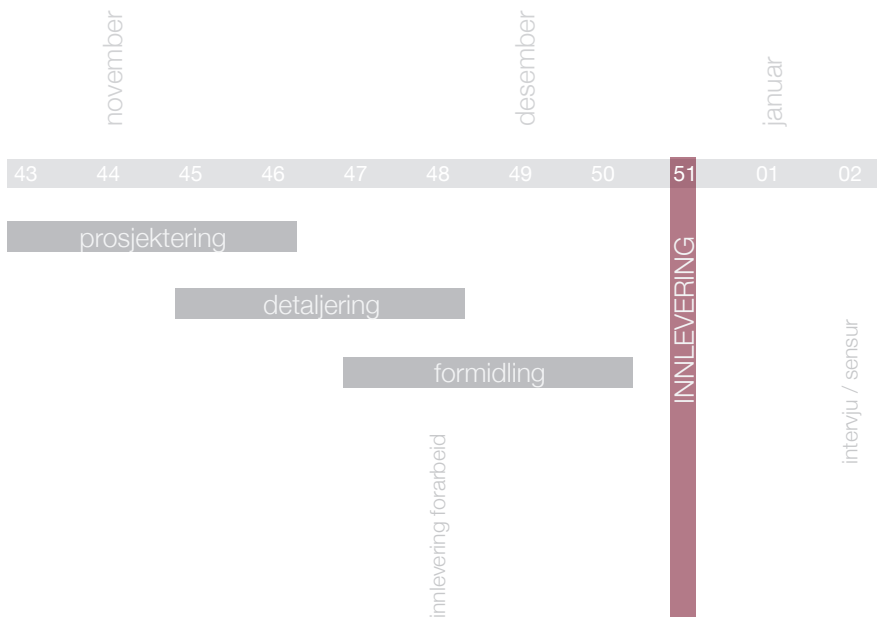
hovedgrep / strategier

skisseprosjekt

oppstart diplomarbeid

MIDTSEMESTER

FREMDRIFTSPLAN

REFERANSER

Vi har til hensikt å studere ulike tilnærminger til transformasjon og transformasjonsmetoder gjennom litteratur og referanseprosjekter. Innledningsvis vil vi samle relevant litteratur og et bredt utvalg av referanseprosjekter vi mener kan ha overføringsverdi i tilknytning til tematikken vi jobber med.

Prosjekter vi lar oss inspirere av:

Neues Museum, Berlin, David Chipperfield Architects

Storhamarlåven, Hamar, Sverre Fehn

S(ch)haustal, Ramsen, Naumann Architektur

Kolumba Museum, Köln, Peter Zumthor

Museo Castelvecchio, Verona, Carlo Scarpa

Gelbe Haus, Flims, Valero Olgiati

La Caixa, Madrid, Herzog & de Meuron

KILDER

Litteratur

“Detaljregulering for den gamle Svømmehallen og tilliggende område, Bodø sentrum, Plan ID 1281”, Norconsult, 2012.

“Bodø Svømmehall”, Byggekunst, 1972

“Arkitektur i Nord-Norge”, Hage, Haugdal, Ruud, Hegstad, Fagbokforlaget, 2008

“Towards Sustainable Renovation”, Marina Botta, KTH, 2005

Nettsider

www.bodo.kommune.no

www.bodo.no

Illustrasjoner

side 6, 42 og 44: Kunstprosjekt av Anders Valde

side 22: <http://facebodo.com/flyfoto.html>

side 24 og 26: Ortofoto fra karttjenesten til Finn.no

side 32: Bilde i Byggekunst, 1972

side 34-37: Tegninger av arkitekten, 1972, Byggekunst

side 38-39: Tegninger av arkitekten, 1967, Bodø kommune

side 48: <http://www.postpost.co/?p=699>

De resterende bildene er tatt av oss.

